

Komunikat FOR 7/2022:

Prezes UOKiK i obniżka VAT na żywność.

O działaniu organu regulacyjnego słów kilka.

Synteza:

- W komunikacie prasowym z 20 stycznia br. Prezes UOKiK zapowiedział monitoring cen, kontrole inspekcji handlowej oraz ewentualne postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku z kształtowaniem się cen po obniżce VAT na żywność.
- Bardzo wątpliwe jest, czy przepisy o naruszeniu zbiorowych interesów konsumentów mogłyby skutecznie znaleźć zastosowanie w przypadku wzrostu cen przy ogólnym drastycznym wzroście kosztów działalności gospodarczej, nawet biorąc pod uwagę ich nieostrą definicję.
- Również prezes UOKiK zdaje się dostrzegać bezprzedmiotowość zapowiadanych przez siebie działań, gdyż zgodnie z informacją publiczną uzyskaną przez FOR w pierwszych tygodniach po ogłoszeniu komunikatu ani nie doszło do żadnych kontroli Inspekcji Handlowej, ani nie wszczęto żadnego postępowania. Co więcej, komunikat zapowiadał działania zanim ustawa obniżająca VAT została uchwalona.
- Prezes UOKiK wobec swojej roli we współczesnym obrocie gospodarczym nie powinien wzbudzać podejrzeń o działania wpisujące się w bieżącą politykę rządu. Niestety przy obecnych przepisach faktyczny brak niezależności Prezesa UOKiK może prowadzić do bardzo łatwej instrumentalizacji organu. Zakres niezależności Prezesa UOKiK powinno zwiększyć się przy najbliższej nowelizacji ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Powinien on objąć zarówno sztywną kadencję, jak i udział parlamentu w wyborze piastuna organu.

20 stycznia br. na stronie internetowej UOKiK ukazał się komunikat, który odbił się szerokim echem wśród przedsiębiorców czynnych w branży spożywczej. W związku z objęciem części produktów żywnościowych zerową stawką VAT Prezes UOKiK zapowiedział monitoring cen w największych sieciach handlowych, działania pracowników Inspekcji Handlowej w wybranych placówkach handlowych¹, „piętnowanie negatywnych praktyk sprzedawców” i ewentualnie

---

¹ Sformułowanie przytoczone za komunikatem Prezesa UOKiK, niewątpliwie jednak chodzi o kontrole Inspekcji Handlowej, które Prezes UOKiK może zlecić na podst. art. 35 u.o.k.i.k.

wszczęcie postępowań w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów². Mimo głośnych i kontrowersyjnych zapowiedzi po upływie miesiąca okazuje się, że niewiele z zapowiedzianych działań faktycznie przeprowadzono. Co sytuacja ta mówi nam o działaniu organu ds. ochrony konsumentów i o organach regulacyjnych w ogóle? Warto poddać temat szerszej refleksji.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów – kiedy Prezes UOKiK może działać?

Zgodnie z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (dalej u.o.k.i.k.) zabronione są praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, przez które rozumie się godzące w interesy konsumentów sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami zachowanie przedsiębiorcy, w szczególności naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (art. 24 ust. 2 pkt. 2), nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (pkt. 3) oraz proponowanie konsumentom nabycia usług finansowych, które nie odpowiadają potrzebom tych konsumentów ustalonym z uwzględnieniem dostępnych przedsiębiorcy informacji w zakresie cech tych konsumentów lub proponowanie nabycia tych usług w sposób nieadekwatny do ich charakteru (pkt. 4). Nie sposób dokładnie wyjaśnić, jak zdefiniowane są zbiorowe interesy konsumentów – w doktrynie podkreśla się, iż stanowią one formę interesu publicznego, z natury swojej abstrakcyjną i nietożsamą z interesem konkretnej jednostki lub grupy osób³. Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów podlega konkretyzacji w toku konkretnego postępowania przed Prezesem UOKiK.

Zastosowanie w art. 24 ust. 2 u.o.k.i.k. klauzuli generalnej nie oznacza jednak zupełnej dowolności w dokonywaniu wykładni pojęcia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Przede wszystkim Prezesa UOKiK ogranicza sama definicja legalna. Aby uznać zachowanie przedsiębiorcy za godzące w zbiorowe interesy konsumentów, musi ono być bezprawne lub sprzeczne z dobrymi obyczajami (w tym wypadku tożsamymi z uczciwością kupiecką i dobrymi obyczajami kupieckimi⁴), musi również w sposób faktyczny, a nie domniemany naruszać owe interesy. Kolejnym ważnym ograniczeniem arbitralności Prezesa UOKiK jest w tym wypadku konstytucyjna zasada wolności gospodarczej, która wiąże również organy administracji publicznej⁵. Stwierdzając zatem naruszenie zbiorowych interesów konsumentów, Prezes UOKiK zobowiązany jest ważyć zasady ochrony konsumentów (art. 76 Konstytucji) z zasadami swobody działalności gospodarczej (art. 22) oraz społecznej gospodarki rynkowej (art. 20). Z kolei same środki określone w decyzji o stwierdzeniu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów muszą być proporcjonalne do wagi i rodzaju naruszenia oraz konieczne do usunięcia jego skutków (art. 26 ust. 4 u.o.k.i.k.).

---

² Zob. „UOKiK dla konsumentów - analiza cen po obniżkach VAT”, https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=18216&news_page=1 [dostęp: 21.02.2022].

³ C. Banasiński, E. Piontek, [w:] C. Banasiński, E. Piontek (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2009, art. 24.

⁴ C. Banasiński, E. Piontek, [w:] C. Banasiński, E. Piontek (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2009, art. 24.

⁵ Zob. np. wyrok TK z 5 marca 2001 r., P 11/00; OTK ZU 1999, nr 2, poz. 165.

Stwierdzenie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów prowadzić może do nałożenia na przedsiębiorcę administracyjnej kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% obrotu osiągniętego w roku obrotowym poprzedzającym rok nałożenia kary (art. 106 ust. 1 pkt. 4 u.o.k.i.k.). Również w tym wypadku zakres uznaniowości Prezesa UOKiK ma wyraźnie określone granice. Uwzględniony musi zostać stopień oraz skutki rynkowe naruszenia, w tym jego okoliczności (art. 111 u.o.k.i.k.)⁶. Co więcej, Prezes UOKiK zobowiązany jest również do uwzględnienia dyrektyw wymiaru administracyjnej kary pieniężnej określonych w przepisach Kodeksu Postępowania Administracyjnego, m.in. wagi i okoliczności naruszenia prawa, częstotliwości niedopełniania w przeszłości obowiązku albo naruszania zakazu tego samego rodzaju czy wysokości korzyści, którą strona osiągnęła, lub straty, której uniknęła (art. 189d KPA).

Działania Prezesa UOKiK w związku z obniżką VAT na żywność

W przytaczanym wcześniej komunikacie z 20 stycznia br. Prezes UOKiK zapowiedział cztery rodzaje działań: 1) stały monitoring cen produktów spożywczych w największych sieciach handlowych w Polsce, 2) działania pracowników Inspekcji Handlowych w wybranych placówkach handlowych (trudno zinterpretować to zdanie inaczej niż jako zapowiedź zlecenia Inspekcji Handlowej przeprowadzenia kontroli na podst. art. 35 ust. 2 u.o.k.i.k.), 3) uruchomienie specjalnego adresu e-mail umożliwiającego zgłaszanie nieprawidłowości związane z ceną towarów po obniżkach VAT, 4) ewentualne postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

W związku z komunikatem do Prezesa UOKiK został 21 stycznia br. skierowany wniosek o dostęp do informacji publicznej z prośbą o przesłanie:

- 1) treści dokumentów (w szczególności, lecz nie wyłącznie, ekspertyz lub opinii) uzasadniających zastosowanie przepisów o naruszaniu zbiorowych interesów konsumentów w związku z wprowadzeniem zerowej stawki VAT na niektóre artykuły żywnościowe;
- 2) treści dokumentów (w szczególności, lecz nie wyłącznie, wytycznych, opinii lub zaleceń) ujawniających obowiązujące w UOKiK zasady stosowania przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów do przypadków opisanych w ww. komunikacie prasowym;
- 3) treści dokumentów (w szczególności, lecz nie wyłącznie, wytycznych, opinii lub zaleceń) dotyczących zakresu przedmiotowego sytuacji, w których UOKiK zamierza stosować przepisy dot. naruszenia zbiorowych interesów konsumentów do przypadków opisanych w ww. komunikacie prasowym, w szczególności dotyczących granic swobodnego działania przedsiębiorców niebędących w ocenie organu naruszeniem zbiorowych interesów konsumentów w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, a pozostających w związku z przypadkami opisanymi w ww. komunikacie prasowym.

---

⁶ C. Banasiński, E. Piontek, [w:] C. Banasiński, E. Piontek (red.), *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2009, art. 111.

26 stycznia okazało się, iż UOKiK nie dysponuje żadnymi ze wskazanych dokumentów.

Warszawa, dnia 26 stycznia 2022 roku

DPR.0143.46.2022

Pan Piotr Oliński
ePUAP

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na wniosek przesłany za pomocą platformy ePUAP do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w dniu 21 stycznia 2022 roku, uprzejmie informuję, że Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie posiada dokumentów, o których mowa w Pana wniosku.

Z upoważnienia,
Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępcą Dyrektora Departamentu Prawnego
Artur Rogowski

Odpowiedź UOKiK z dnia 26.01.2022 r.

7 lutego (dwa tygodnie po deklarowanym przez Prezesa UOKiK początku działań Inspekcji Handlowej) został skierowany następujący wniosek o dostęp do informacji publicznej z pytaniami o:

- 1) łączną liczbę kontroli u przedsiębiorców, które przeprowadziła Inspekcja Handlowa od 24 stycznia do 7 lutego 2021 r. w związku z wprowadzeniem zerowej stawki VAT na artykuły żywnościowe;
- 2) łączną liczbę postępowań w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów wszczętych przez Prezesa UOKiK od 24 stycznia 2021 do 7 lutego 2021 r. w związku z wprowadzeniem zerowej stawki VAT na artykuły żywnościowe;
- 3) łączną liczbę nieprawidłowości związanych z ceną towarów po obniżkach VAT zgłoszonych na adres e-mail zgloszenia.ceny@uokik.gov.pl od 24 stycznia 2021 do 7 lutego 2021.

Zgodnie z odpowiedzią UOKiK z dnia 21 lutego br. Inspekcja Handlowa nie prowadzi kontroli w zakresie wskazanym we wniosku, a Prezes UOKiK nie wszczął żadnego postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Warszawa, dnia 21 lutego 2022 r.

DPR.0143.79.2022

Pan Piotr Oliński
ePUAP

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na wniosek z dnia 7 lutego 2022 roku, przesłany poprzez ePUAP do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „UOKiK” lub „Urząd”) w odniesieniu do zapytań zawartych w Pana wniosku informuję jak poniżej:

1. Inspekcja Handlowa nie prowadzi kontroli w zakresie wskazanym we wniosku. Zgodnie ze zleceniem Prezesa UOKiK Inspekcja Handlowa prowadzi aktualnie monitoring cen wybranych produktów oferowanych do sprzedaży w wybranych sieciach handlowych. Dane z tego monitoringu są sukcesywnie analizowane.
2. Prezes Urzędu aktualnie nie prowadzi żadnego postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku z wprowadzeniem zerowego podatku VAT na artykuły żywnościowe.
3. Na wskazany adres e-mail wpłynęły 63 informacje dotyczące żywności oraz 10 dotyczących paliw, związane z obniżką stawki VAT.

Z upoważnienia,
Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępcą Dyrektora Departamentu Prawnego
Artur Rogowski

Odpowiedź UOKiK z dnia 21.02.2022 r.

Można wyraźnie stwierdzić, iż zakres podjętych przez UOKiK działań nie odpowiada wyjątkowo mocnym zapowiedziom z komunikatu z 20 stycznia. W szczególności rzuca się w oczy brak podjęcia jakichkolwiek kontroli przez Inspekcję Handlową na przestrzeni dwóch tygodni od zapowiadanego początku działań (działania miały zacząć się wraz z “ostatnim tygodniem stycznia”).

Z merytorycznego punktu widzenia trudno się dziwić brakowi działań UOKiK. W świetle obecnych przepisów bardzo trudne byłoby wykazanie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów poprzez brak obniżki cen w sytuacji drastycznie rosnących kosztów działalności gospodarczej. Jeszcze trudniejsze byłoby wymierzenie administracyjnej kary pieniężnej za brak obniżek, a nawet podwyżki cen artykułów spożywczych na podstawie stwierdzenia naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Za to zdecydowanie dziwić powinno wejście Prezesa UOKiK w tak jednoznaczną formę komunikacji, tym bardziej, iż komunikat został wydany w związku z poselskim projektem ustawy wprowadzonym do porządku obrad przez grupę posłów Prawa i Sprawiedliwości, który wówczas nie stanowił jeszcze obowiązującego aktu prawnego

(uchwalenie i podpisanie przez Prezydenta tzw. tarczy antyinflacyjnej 2.0 nastąpiło dopiero 26 stycznia – 6 dni po wydanym przez Prezesa UOKiK komunikacie⁷). Jeszcze bardziej dziwić powinno, że w komunikacie zapowiadane są działania „od przyszłego tygodnia” w przypadku monitoringu cen i „ostatniego tygodnia stycznia” w przypadku „działań” Inspekcji Handlowej – a więc w obu przypadkach od 24 stycznia, podczas gdy „tarcza antyinflacyjna” wchodziła w życie 1 lutego. Gdyby Prezes UOKiK faktycznie prowadził zapowiadane działania zgodnie z komunikatem, monitoring cen i kontrole w placówkach handlowych zaczęłyby się na dwa dni przed uchwaleniem ustawy. Trudno dopatrzeć się w tej chronologii jakiegokolwiek logiki.

Na marginesie warto zwrócić uwagę, że w komunikacie Prezesa UOKiK jest mowa o „przygotowanej przez Premiera Mateusza Morawieckiego Rządowej Tarczy Antyinflacyjnej”, podczas gdy ustawa była procedowana jako projekt poselski, co sygnalizuje prawdopodobne nadużycie w zakresie procesu legislacyjnego.

Wnioski – organy regulacyjne zbyt zależne od rządu

Opisana sytuacja powinna budzić wątpliwości i kontrowersje. Nawet przy zachowaniu domniemania dobrych intencji trudno nie odnieść wrażenia, że Prezes UOKiK pozwolił wpisać się w działania z pogranicza bieżącej polityki. O wątpliwości tym łatwiej z tego powodu, że Prezes UOKiK cieszy się bardzo małym zakresem niezależności od rządu. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami może być on niemal bez żadnych ograniczeń powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów – jedynym wymogiem jest powołanie nowego Prezesa UOKiK w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru. Prezes UOKiK nie ma również wpływu na obsadzenie stanowisk wiceprezesów Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta (art. 30 u.o.k.i.k.), ani nawet na statut Urzędu (art. 34 u.o.k.i.k.).

Prezes UOKiK odgrywa bardzo ważną rolę w obrocie gospodarczym, posiadając również bardzo duży zakres arbitralnej władzy. Jest kwestią kluczową, by wzbudzał on zaufanie i nie budził wątpliwości co do swojej niezależności, w szczególności by nie wzbudzał swoim działaniem obaw o zaangażowanie w bieżącą politykę. Opisana w komunikacie sytuacja z pewnością nie jest w tym kontekście krokiem w dobrą stronę. Jest jednak bardzo dobrą okazją do tego, by przypomnieć postulat zwiększenia niezależności Prezesa UOKiK oraz innych organów regulacyjnych⁸, w szczególności wobec koniecznych zmian, jakie w tym zakresie wynikają z przepisów prawa Unii Europejskiej. Prezes UOKiK powinien cieszyć się sztywną kadencją, gwarancjami nieodwołalności podobnymi jak w przypadku innych organów regulacyjnych, szerszą autonomią organizacyjną w ramach Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta oraz być wybierany z udziałem parlamentu, najlepiej obu jego izb.

---

⁷ Zob. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1905>.

⁸ Zob. Komunikat FOR 31/2021, „Niedostateczny standard niezależności centralnych organów regulacyjnych”, https://for.org.pl/pliki/artykuly/8022_komunikatfor312021niedostateczny-standard-niezaleznosci-centralnych-organow-regulacyjnych.pdf [dostęp: 21.02.2022].

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Patrycja Satora, dyrektor ds. rozwoju FOR

tel. 500 494 173

e-mail: patrycja.satora@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Piotr Oliński

Młodszy analityk FOR

e-mail: piotr.olinski@for.org.pl

Twitter: [@olinski Piotrek](https://twitter.com/olinski Piotrek)

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR
ul. Ignacego Krasickiego 9A • 02-628 Warszawa • tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl • www.for.org.pl

[f](https://www.facebook.com/FundacjaFOR)/FundacjaFOR • [@FundacjaFOR](https://twitter.com/FundacjaFOR) • [in](https://www.linkedin.com/company/forum-obywatelskiego-rozwoju)/forum-obywatelskiego-rozwoju